

ВИКОРИСТАННЯ МЕМІВ У ВИКЛАДАННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ USING MEMES FOR TEACHING FRENCH

У статті висвітлюється питання використання мемів у викладанні французької мови. Сьогодні використання мемів у навчальному процесі вже стало «освітнім трендом» і мему розглядаються як ефективне та креативне доповнення до уроку сучасного педагога. Використання мемів для навчання взагалі та для навчання іноземних мов зокрема, з одного боку, модернізує сучасну систему освіти та підвищує ефективність навчального процесу, а з іншого – відповідає психологічним особливостям нового покоління з кліповим мисленням. Мемі мають потужний дидактичний потенціал – їх можна використовувати на будь-якому занятті та на будь-якому етапі заняття. Серед переваг використання мемів на заняттях з французької мови можна назвати такі: мемі дозволяють розслабитись і знизують стрес, підвищують цікавість до предмета та мотивацію, покращують навчальну комунікацію між здобувачами та між педагогом і здобувачами, розвивають критичне мислення, аналітичні здібності, пам'ять, увагу, креативне мислення та емоційний інтелект, підвищують працездатність, допомагають слідкувати за новинами та бути в курсі актуальних подій і, найголовніше, сприяють ефективному розвитку франкомовної комунікативної компетенції здобувачів. Залежно від функції, яку мемі виконують у навчальному процесі, можна виділити мемі-інформатори, мемі-візуалізатори, мемі-нагадування, перевірочні мемі для контролю знань, мемі-мотиватори, мемі-релаксатори, мемі-емодзі. Вибір навчальних мемів має відбуватися з урахуванням можливих лінгвістичних і соціолінгвістичних труднощів відповідно до рівня мовної підготовки здобувачів. До того ж викладач має вміння створювати свої власні мемі, використовуючи відповідні комп'ютерні програми або онлайн-інструменти. Використання мемів на заняттях з французької мови доцільно починати з простих завдань, поступово ускладнюючи їх. Такий прийом роботи слід розглядати не як розвагу, а як засіб підвищення ефективності навчального процесу. Крім того, не варто зловживати меміми, оскільки в такому випадку мемі втраять свою здатність викликати сильні емоції та, відповідно, свою дієвість.

Ключові слова: інтернет-мемі, ефективність навчального процесу, іноземна мова, іношомовна комунікативна компетентність,

здобувачі вищої освіти, функції мемів, мовні та мовленнєві завдання.

The article examines the issue of using memes for teaching the French language. Today, the use of memes in the educational process has already become an "educational trend" and memes are considered as an effective and creative addition to the modern teacher's lesson. The use of memes for teaching in general and for teaching foreign languages in particular, on the one hand, modernizes the modern education system and increases the effectiveness of the educational process, and on the other hand, it corresponds to the psychological characteristics of the new generation that has clip thinking. Memes have a powerful didactic potential, they can be used during any lesson and at any stage of the lesson. The advantages of using memes in French language classes are the following: memes allow to relax and reduce stress, increase interest in the subject and motivation, improve educational communication between learners and between the teacher and learners, develop critical thinking, analytical abilities, memory, attention, creative thinking and emotional intelligence, increase work capacity, help to follow the news and keep abreast of current events and, most importantly, contribute to the effective development of the learners' French-speaking communicative competence. Depending on the function that memes perform in the educational process, we can distinguish informative memes, visualizing memes, reminding memes, knowledge control memes, motivating memes, relaxing memes, and emoji memes. The selection of educational memes should take into account possible linguistic and sociolinguistic difficulties in accordance with the learners' French language level. Also, the teacher should be able to create his own memes using appropriate computer programs or online tools. Using memes in French language classes is advisable to start with simple tasks, gradually increasing their complexity. This educational technique should not be considered as entertainment, but as a means of increasing the effectiveness of the educational process. Moreover, the teacher should not abuse memes, because in this case memes will lose their ability to evoke strong emotions and, accordingly, their effectiveness.

Key words: effectiveness of the educational process, foreign language, foreign language communicative competence, higher education students, functions of memes, language and speech tasks.

УДК 378.016:811.133.1'243:[81'373.48:004]
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/61.2.42>

Павлюк О.О.,
канд. філол. наук,
доцент кафедри викладання другої іноземної мови
Запорізького національного університету

Салтикова Т.О.,
викладач кафедри викладання другої іноземної мови
Запорізького національного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Сьогодні перед системою освіти загалом і перед вищими навчальними закладами зокрема стоїть невідкладне завдання пошуку й розробки нових підходів, прийомів і методів викладання іноземних мов. Саме тому аналіз педагогічного досвіду інших викладачів має велике значення і дозволяє підвищити компетентність педагогічних працівників і забезпечити якісний навчальний процес із використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

На нашу думку, використання інтернет-мемів для навчання взагалі та для навчання іноземних мов зокрема, з одного боку, модернізує сучасну систему освіти, а з іншого – відповідає психологічним особливостям нового покоління з кліповим мисленням, для якого характерні: здатність швидко переключатися між відмінними смисловими фрагментами; висока швидкість обробки інформації; переважання сприйняття інформації у графічному вигляді, водночас непристосованість до сприйняття лінійної, однорідної

інформації, в тому числі довгих книжкових текстів тощо.

Нині досить складно уявити собі комунікацію без інтернет-мемів, особливо в середовищі молоді. Мемі стали невіддільною частиною повсякденного спілкування. Сьогодні мемі є одним із найпопулярніших видів розважального контенту в Інтернеті, сучасна молодь щодня стикається з меміми в соціальних мережах і месенджерах, а отже, їх можна цілком успішно інтегрувати в освітній процес.

Після того, як термін «мем» (англ. *meme*) був уведений біологом Річардом Докінзом у 1976 році, це поняття почало вивчатися дослідниками з різних галузей – філософії, психології, соціології, культурології, лінгвістики, дискурсології, когнітивістики, перекладознавства та ін. Мемі набули поширення і в освітній сфері. Можна сказати, що використання мемів у навчальному процесі вже стало «освітнім трендом» [1] і мемі розглядаються як ефективно та креативно доповнення до уроку сучасного педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Велика популярність мемів привернула увагу педагогів, які визнають за меміми потужний дидактичний потенціал і пропонують різні способи їх використання для навчання гуманітарних, природничих і точних дисциплін. Серед публікацій останніх років можна відзначити роботи таких дослідників: А. Арінархова [2], В. Бойта [3], Н.Л. Вільхова [4], В.В. Дубовик [5], І.А. Коляда [6], К.М. Костюченко [7], О. Писарчук [8], Л.М. Поліщук [9], А. Приходько [10], Л.М. Сич [11], Н.М. Таранюк [12], Н.М. Токар [13], А. Roberge [14] та ін.

Під мемом, або інтернет-мемом, розуміємо будь-яку дотепну коротку інформацію (фразу, зображення, звукоряд, відео) іронічного характеру, яка відтворює певне ставлення до подій чи обставин і поширюється в Інтернеті [1; 3, с. 18; 10, с. 295]. Найпопулярнішими є мемі у форматі зображення із влучним жартівливим текстовим поясненням.

Серед компонентів мему можна виділити:

– *інформаційну складову*: в основі мему може бути певна фраза, спірне питання, формула, афоризм тощо;

– *емоційну складову*: сенс мему – гумор, емоційна близькість поєднання зображення та текстової складової для певної групи учнів (наприклад, певний клас чи паралель);

– *парадокс, новий сенс загальновідомого*: використання гри слів, оксюморонів, метафор, переносного значення слів, тобто ситуації, коли певне словосполучення набуває нового нетипового значення [1; 3, с. 18; 4; 5, с. 18; 7; 10, с. 296].

Серед функції мемів в освітньому просторі можна назвати:

– *репрезентативна*: відтворення побаченого, прочитаного чи почутого;

– *комунікативна*: мовленнєва реакція на мем (текст і малюнок);

– *креативна*: творче опрацювання навчальної інформації з використанням сучасних онлайн-інструментів;

– *дидактична*: засвоєння знань, умінь, формування навичок;

– *візуальна*: реалізація дидактичного принципу наочного представлення навчальної інформації.

– *виховна*: формування переконань, уявлень;

– *стимулююча*: сприяння позитивному, раціональному і доцільному розв'язанню педагогічних проблем;

– *регульовальна*: налаштування стосунків між педагогом та учнями [10, с. 296].

До переваг використання мемів у навчальному процесі можна віднести такі: мемі дозволяють розслабитись, підвищують цікавість до предмета, покращують навчальну комунікацію між учнями та між педагогом і учнями, розвивають критичне мислення, аналітичні здібності, пам'ять, увагу, креативне мислення та емоційний інтелект, підвищують працездатність [7; 8, с. 59; 13]. Треба також додати, що мемі допомагають слідкувати за новинами і бути в курсі актуальних подій. Крім того, це ще один привід для використання автентичних матеріалів на заняттях.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання про використання інтернет-мемів у навчальному процесі взагалі і при навчанні іноземних мов зокрема виникло відносно недавно, тому воно залишається актуальним і потребує подальшого дослідження. До того ж використання такого прийому навчання для викладання французької мови не було предметом окремого наукового дослідження.

Мета статті – дослідити особливості використання інтернет-мемів на заняттях з французької мови. Матеріалом для дослідження слугував практичний досвід викладання французької мови на факультеті іноземної філології Запорізького національного університету здобувачам вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія (освітні програми 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, Мова і література (англійська), Переклад (англійський)), які вивчають французьку мову як другу іноземну. Для розв'язання поставлених завдань було застосовано методи аналізу, синтезу, класифікації та систематизації інформації, спостереження і моделювання фрагментів занять із застосуванням інтернет-мемів, узагальнення отриманих результатів.

Виклад основного матеріалу. Практичний досвід викладання французької мови як другої іноземної показує, що мемі можна використовувати

на будь-якому занятті та на будь-якому етапі заняття. Розглянемо питання використання мемів на практичних заняттях з французької мови за такими показниками: функціональна класифікація мемів, критерії відбору мемів, приклади завдань із використанням мемів, обмеження у використанні мемів.

Функціональна класифікація мемів. Залежно від функції, яку меми виконують у навчальному процесі, їх можна об'єднати у кілька груп:

– *меми-інформатори* містять певну інформацію і використовуються для пояснення правил, повідомлення теми заняття, відтворення побаченого, прочитаного чи почутого, знайомства з культурою, історією та традиціями франкомовних країн тощо;

– *меми-візуалізатори* використовуються, з одного боку, для презентації та активізації нового матеріалу, а з іншого – для повторення та закріплення пройденого матеріалу, наприклад, меми з лексичними одиницями, фразеологізмами, граматичними явищами, що вивчаються;

– *меми-нагадування* для попередження помилок;

– *перевірочні меми для контролю знань*, наприклад, меми з навмисними помилками для знаходження і виправлення помилок (лексичних, граматичних, стилістичних, змістових), меми «Правда чи ні»;

– *меми-мотиватори* використовуються для того, щоб похвалити здобувачів, які демонструють відмінні результати в навчанні, активно працюють на заняттях, правильно відповідають; щоб підбадьорити тих, хто старається, але щось не виходить; щоб підвищити мотивацію до вивчення французької мови та спонукати до певної дії (наприклад, слухати французькі пісні, дивитися фільми або відео французькою, читати франкомовну пресу тощо);

– *меми-релаксатори* знімають втому і підвищують працездатність;

– *меми-емодзі* слугують для вираження емоцій, почуттів, реакцій, настроїв, рефлексії.

Критерії відбору мемів. Безумовно, не всі меми є зрозумілими здобувачам. По-перше, здобувачі можуть постати перед лінгвістичними труднощами: меми можуть містити незрозумілі слова і вирази, що є важкими для перекладу, граматичні явища, які ще не вивчалися, складні синтаксичні структури тощо.

По-друге, можуть виникнути труднощі соціокультурного характеру: меми можуть містити імена персонажів, цитати з книг, фільмів, згадки про події тощо, відомі їй одразу зрозумілі саме носіям французької мови і не завжди або не одразу зрозумілі тим, хто вивчає французьку мову як іноземну. Отже, перед викладачем постає завдання не тільки пошуку мемів на те чи інше

явище, що вивчається, але й відбору мемів з урахуванням можливих лінгвістичних і соціокультурних труднощів.

Одним зі шляхів подолання цих труднощів є створення власних мемів, зважаючи на рівень мовної підготовки здобувачів. Для цього існує велика кількість онлайн-інструментів, наприклад, *Meme Generator*, *Meme Creator*, *Make a Meme*, *Meme-Arsenal*, *ImgFlip* та ін. Можна створювати меми і за допомогою онлайн-платформи *Canva*. Всі сервіси мають зрозумілий інтерфейс і дуже прості в користуванні.

Приклади завдань із використанням мемів. Використовуючи меми на практичних заняттях з французької мови, доцільно починати з простих завдань, поступово ускладнюючи їх. Можна запропонувати такі мовні та мовленнєві завдання:

– прочитайте і перекладіть текст мему, зберігаючи його значення;

– вгадайте значення слова / виразу;

– знайдіть у тексті мему явище, що вивчається;

– оберіть мем, який найбільше відповідає змісту прочитаного / побаченого/ почутого;

– оберіть мем, який виражає ваші емоції, почуття, настрій;

– «Правда чи ні?»;

– знайдіть і виправте помилки;

– з'єднайте текст із відповідним зображенням;

– придумайте текст до зображення;

– висловіть своє розуміння мему / висловіть власну думку;

– знайдіть в Інтернеті мем до заданої теми з певними лексичними або граматичними явищами;

– створіть мем за запропонованим зразком;

– створіть мем із використанням нового слова / стійкого словосполучення/ граматичного явища, що вивчається;

– передайте зміст прочитаного / побаченого / почутого за допомогою мему;

– створіть мем за заданою темою;

– створіть мем, в якому правила будуть подані в дещо незвичному осучасненому форматі.

Для більш просунутого рівня рекомендується додавати завдання «Поясніть / аргументуйте свій вибір (свою відповідь)».

Слід також додати, що у випадку, коли здобувачі освіти створюють меми самостійно, викладач має перевіряти їхню правильність і зупинитися на поясненні деяких аспектів, які викликають труднощі.

Обмеження у використанні мемів. Використовуючи меми на заняттях, треба пам'ятати про деякі обмеження:

1. Не варто зловживати мемами, оскільки якщо здобувачі до них звикнуть, то меми вже не будуть викликати сильні емоції і будуть сприйматися як

щось банальне. А саме емоційно забарвлена інформація краще запам'ятовується.

2. Використовувати меми слід не для розваги, а для підвищення ефективності навчального процесу.

3. Необхідно дотримуватись етики, заборонено застосовувати вульгарні жарти та «чорний гумор».

Висновки. Отже, практичний досвід використання мемів на заняттях з французької мови як другої іноземної показує, що меми мають потужний дидактичний потенціал – меми можна використовувати на будь-якому занятті та на будь-якому етапі заняття. Залежно від функції, яку меми виконують у навчальному процесі, можна виділити меми-інформатори, меми-візуалізатори, меми-нагадування, перевірочні меми для контролю знань, меми-мотиватори, меми-релаксатори, меми-емодзі. Відбір навчальних мемів має відбуватися з урахуванням можливих лінгвістичних і соціолінгвістичних труднощів відповідно до рівня мовної підготовки здобувачів.

Використання мемів на практичних заняттях з французької мови має численні переваги, відповідає інтересам здобувачів і сприяє ефективному розвитку франкомовної комунікативної компетенції.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на більш детальне вивчення використання мемів для розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності – говоріння, аудіювання, читання та письма.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Освітній тренд: використання інтернет-мемів на уроках : пост. URL: <https://naurok.com.ua/post/osvitniy-trend-vikoristannya-internet-memiv-na-urokah> (дата звернення: 17.07.2023).

2. Арінархова А. Як створювати наукові меми для уроків : стаття. URL: <https://osvitoria.media/experience/yak-stvoryuvaty-naukovi-memy-dlya-urokiv/> (дата звернення: 17.07.2023).

3. Бойта В. Створення мемів як засіб підвищення читацької компетентності та рівня запам'ятовування навчального матеріалу з літератури у коледжах художньо-естетичного профілю. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2022. № 265. С. 17–20.

4. Вільхова Н.Л. Використання мемів для кращого запам'ятовування найбільш проблем-

них тем із української мови та літератури. URL: <https://vseosvita.ua/library/statta-vikoristannya-memiv-dla-krasogo-zapamatovuvanna-najbils-problemnih-tem-iz-ukrainskoi-movi-ta-literaturi-459855.html> (дата звернення: 18.07.2023).

5. Дубовик В.В. Сучасні технології візуалізації навчального матеріалу на лекційних заняттях із лінійної алгебри. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. Серія: Педагогіка. 2019. Вип. 1 (126). С. 15–22.

6. Коляда І.А. Вивчення історичних особистостей на уроках історії України у 8 класі: впровадження інноваційних підходів. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2021. Вип. 82. С. 71–77.

7. Костюченко К.М. Креативне та інноваційне вивчення історії. Використання мемів на уроках історії. URL: https://urok.osvita.ua/materials/edu_technology/64998/ (дата звернення: 18.07.2023).

8. Писарчук О. Використання гумору в умовах дистанційного навчання учнів початкової школи. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. Серія «Педагогіка. Психологія». 2022. №1. С. 51–61.

9. Поліщук Л.М. Використання мемів для креативного викладання хімії. URL: <https://vsimosvita.com/stattya-vykorystannya-memiv-dlya-kreatyvnoho-vykladannya-himiyi/> (дата звернення: 19.07.2023).

10. Приходько А. Дидактичний потенціал використання інтернет-мемів у процесі мовної підготовки здобувачів вищої освіти із числа іноземних громадян. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Педагогіка. 2021. Вип. 39, т. 2. С. 293–298.

11. Сич Л.М. Меми на уроках зарубіжної літератури. URL: http://zarlitsm.blogspot.com/p/blog-page_4.html (дата звернення: 19.07.2023).

12. Таранюк Г.В. Меми на уроках в початковій школі. URL: <https://vseosvita.ua/library/memy-na-urokakh-v-pochatkovii-shkoli-672783.html> (дата звернення: 19.07.2023).

13. Токар Н.М. Використання мемів на уроках англійської мови. URL: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-memiv-na-urokah-angliysko-movi-271173.html> (дата звернення: 20.07.2023).

14. Roberge A. Les « memes » peuvent-ils être pédagogiques ? URL: <https://cursus.edu/fr/12185/les-memes-peuvent-ils-etre-pedagogiques> (дата звернення: 20.07.2023).